
TABATUD JA TABAMATA IMED

LY LESTBERG

Meie eesmärk on elu jaatada, mitte luua kaosest korda ega pakkuda loodule parandusi, vaid lihtsalt ärgata elule, mida me elame, mis on nii suurepärase, kui kord mõistuse ja ihad selle teelt kõrvaldad ja lased sel omapead toimida.

John Cage¹

Minu roll oli Kaspar Ausi (s 1985) liikumisprojektis „Listening to Blood“ küllaltki haruldane – sain proovide erinevatel etappidel otsekui nähtamatu kaamerana vaadelda kõrvalt tööprotsessi ja kõikvõimalikku huvi pakkuvat nii pildis kui helis salvestada. Minu arusaamad inimkeha liikumisest/liigutamisest on seeläbi pika sammu võrra avardunud veelgi suurema nüansseerituse tabamise suunas. Olen hakanud nägema tantsuliigutuse elemente ka kõige rutiinsemas igapäevatoiminguis. Seda isegi/eriti sisse- ja väljahingamises. Parafraseerides John Cage'i kuulsat väidet „Everything we do, is music“, võin peaaegu samasuguse enesekindlusega öelda: absoluutselt kõik, mida me teeme, on koreograafia.² Tuleb vaid ise selle märkamiseks valmis olla.

Kaspar Aus on võrrelnud koreograafiat vee piiripealse seisundiga murdosa sekundi vältel enne keema minemist. Midagi ligilähedast olevat ta kord kogunud 2010. aastal Limericis residentuuris viibides – kui ühel õhtul masenduses mööda tänavaid liikudes järsku ruumi- ja ajataju kadus, ning ta oli sunnitud kukkumise välti-

miseks kramplikult kinni hoidma kõigest, mis esimesena kätte juhtus.

Residentuuriajast peab Kaspar Aus kõige innustavamaks kohtumist liri tantsuteatri Daghdha (Daghdha Dance Company) kunstilise juhi Michael Kliëni (s 1973) ja tema sotsiaalse koreograafia ideega kaasata liikumise algenergiate leidmiseks inimesi erinevatelt sotsiaalsetest sihtgruppidest – meetodiks selle saavutamisel mitteliineaarsus ja improvisatsioon.

Kliëniga silmast silma kohtumata olen minagi eriliselt võlutud mõttest, mille leidsin tema kodulehelt: „Mustrid on kõikjal. Mustrid on vahendajad, õhkõrnad, kuid tõelised. Meile on nad nähtavad vaid teatud tingimustel, arusaadavad meile ainult teatud lainepikkustel. On tõik, et need mustrid juhivad meie elu. Rutiinid, päikesesüsteedmid, tavalised päevad ja vestlused – kõiki valitsevad mingisugused mustrid... mustrid, mille põhjal me elame. See on mustrite otsing...“³

Aga nagu ikka on kõik siin ilmas omavahel vägagi seotud. Nii püüab Kaspar Aus, ilmselgelt inspireerituna Kliëni ideedest, mõtestada omakorda lahti koreograafia olemust ajas rändaja kujundi kaudu – inimese kaudu, „... kes kõnnib, hüppab, jookseb, kukub, lamab päevi nõnda, et muutub nähtamatuks. Ta istub ja sööb, siis jälle pöörleb ümber oma telje nagu Maa. Samuti näeb, kuuleb ja mõtleb, tervitab võõrast vastutulijat. Nõnda paistab ta hästi Päikesele, kõiksuse tuultele on

Plakat Kaspar Ausi koreograafilisele etendusele „Listening to Blood” Vaal-galeriis 1. ja 2. juunil 2012.

ta puhuda, Kuule aga virvenduseks ja Maale tema armastuse suurim raskus.” On „...aeg pöörata selg, et edasi liikuda. Ikka kõndida ja mõelda, joosta ja magada... Sest siis pikeneb elu, kus tasapisi hakkame mäletama asju olevikuta – elu enne elu.”⁴

Selleks aga, et leida oma sisemine impulss teha esimene samm, liikuda edasi sel moel, sai Kaspar lisatõuke liri maalikunstnikult Patrick Hallilt (s 1935), kes teise olulise inimesena re-

sidentuuriajast äratas temas sügava- ma huvi filosoofia ja kunsti vastu. Nii sai üks tema maali allkiri „Childhood and Eternity” („Lapsepõlv ja igavik”) ka Kaspari liikumisprojekti esialgseks pealkirjaks. Maalil on kujutatud eri tasanditel kahte dünaamilist sõõri keset soojas koloriidis lillevälju, mõlemast välja vaatamas üks suur silm – mis tekitas Kasparis soovi leida mälust üles oma lapsepõlvehetked ja koreografeerida neid ruumis. Järgnevalt tekkis tal

„1h 11' A". Üksteise peale monteeritud kihid ühe minuti vältel Kaspar Ausi ja Patrick Halli liikumismustritest 2. juuni etenduselt, võtted pärinevad etenduse seitsmekümne esimese minuti esimesest poolest.

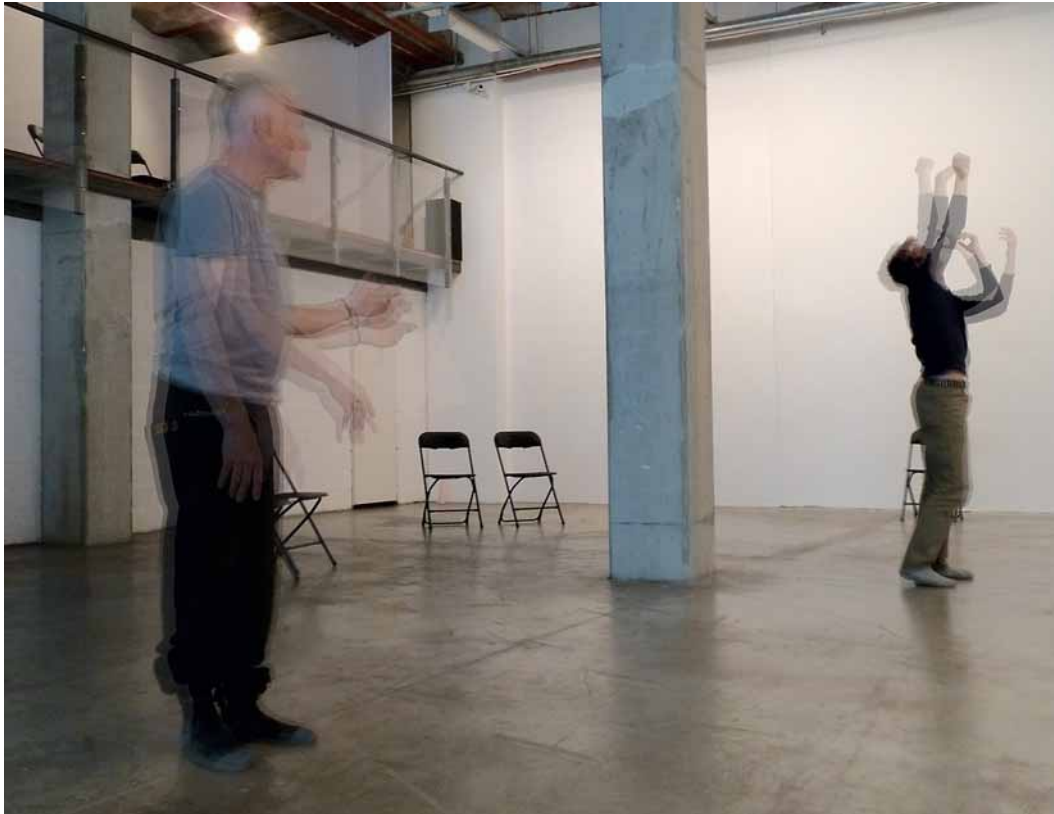
idee tegelda igapäevaste kõnnistruktuuridega ja kaasata sellesse üks mitteproua, et õppida tundma, kuidas ta liigub, ja avastada endale nii uusi liikumismustreid. Ka selleks tundus sobivaim Patrick Hall, kes oli ettepanekuga kohe päri.

Halli nõustumise taga oli kindel eesmärk – nihutada oma valdkonna piire, tekitada lõhe, mis viiks tal oma alal pörandalt. Võtta üle pika aja vastu väljakutse, kus ta ei tea ette, mis elu toob.

Et mitte kinni jääda ettemääratuse, siis otsustati iga päev koos asuda harjutama mitteplaneeritust, tehni-

kaks liikumisproovid vaheldumisi kogemuste vahetamisega nii kirjalikult kui omavaheliste vestluste kaudu. Et saada natukegi aimu sellise protsessi sisust, lisan siia kokku monteeritud dialoogikatked, mida olen pildifailidega paralleelselt oma taskukaamerasse kogunud, kuna soovin taas kinnitada, parafraseerides Cage'i: kõige meelepärasem kunst ei ole mitte üksnes nagu elu, vaid ongi elu...⁵

Patrick Hall: Ainus asi, mis mind hetkel motiveerib, on teha sinu projektis liigutusi. Sinu kohalolu. Soov sinu-

„1h 11' B". Üksteise peale monteeritud kihid 2. juuni etenduse seitsmekümne esimese minuti teisest poolest.

ga suhestuda. Kordki mitte ette teada, mis ei ole võimalik, vaid lihtsalt vaadata ja vastu võtta kõik, mis elu toob. Me oleme sellest ju eri etappidel palju rääkinud. Sina oled siin ja me suhtleme omavahel – nii et meie vahel on väga tugev side/suhe. Mina lähen selle energiaga edasi, mis minul on. Ja see on meievaheliste suhete energia, mis tegelikult loob selle seose.

See, mida mina saan anda, on suurem teadlikkus meie projekti piiridest; olen lihtsalt oma vanuse tõttu teadlikum asjade, sealhulgas iseenda piiridest ja see on väga tähtis igas ettevõtmises. Sa teed kunsti ainult siis, kui

oled teadlik, kus kunst lõpeb, kui kaugemale sa kunstiga minna saad.

Kõik on kõikides suundades korraga alati olemas. Nagu universumis. Aga universumil pole iseenesest põhjust laieneda. Buddhal oli õigus – miski pole igavene. Kõik on läinud, kui me sureme.

Kaspar Aus: Aga piire saab ju alati avardada? Tahan leida vormi, mis vastab minu mõtlemisele. Seda, kuidas olla vastamisi teadmatusega, tuleb pidevalt harjutada. See on minu jaoks kogu aeg aktuaalne. Kui olen noor, siis on mul ideed, aga inimesed ei võta neid tõsiselt.

Sa tood mu töö mulle liiga lähedale, nii et ma mõtlen ka juba nagu sina. Sa ei küsi mult mitte kunagi midagi ja kasutad mind lihtsalt ära kui noort inimest. Vahel on mul tunne, et sa ei pea minust, vaid iseendast...

P. H.: Küsin küll. Alles mõne minuti eest küsisin. Mäletan, et ütlesin kunagi kellelegi, et mida vanemaks jään, seda vähem tean. Kui oled noorem, siis tead enda meelest kõike. Aga siis tuleb aeg, kus annad endale aru, et asjad on nagu vesi, nagu mõistatus, nagu miraaž...

K. A.: Ma ei teagi, kas selline rahu, nagu sina kirjeldasid, ongi üldse minu eas võimalik – nii voolav, nii vaba, nii rahulik, aga samas ebakindla potentsiaaliga.

Ma mõtlen küll vormidest, suhetest vormide vahel, koreograafiast või videost nagu voolavusest või sujuvusest ja kui suudan seista selle eest, nagu see mu sisemuses on, siis olen leidnud vormi, mis vastab minu mõtlemisele. Siis saan selle kaudu enesele lähemale. Harjutan end tajuma endas iga päev erinevusi. Mõtlen palju koreograafilisest raamist, kuidas ma seda näen; see mõlgub mul iga päev mõttes ja ma ei tea, kas on ühtegi päeva, kui ma ei mõtleks koreograafia peale. See on aga elus kasutu.

Ma peaksin suutma lihtsalt lesida murul ja vaadata päikest. Aga ma ei saaks seda niisama teha. Nagu sa näed – mul on sisemuses palju tõkkeid. Suurem osa mu elust möödub tundes, et kõik jääbki minu sisse. See tuleb sellest, et mul ei ole suhteid – mul ei ole

Näited argikoreograafiast.
Vinjettide seeria: Muhu, juuni 2012.
Ly Lestbergi fotod

ettekujutust, mida tähendab koos olla. Aga isegi siis, kui tahaksin, ei saaks ma kellelegi teisele lähemale. Ja ma pean lihtsalt jälgima, mis toimub. Ja see huvitab mind ka, aga samas ma kannatan, et nii ei suuda ma käivitada kontrollimehhanisme endas.

Isegi siis, kui jään magama, on mu aju ametis sellega, mis on minu telg. Ma ei saa nii olla, mingil hetkel pean muutuma teadlikumaks.

P. H.: Teiste sõnadega: sa ei ole veel surnud. *To cease is to be. To de cease is not to be.* (Lakata tähendab olla. Surra tähendab lakata olemast.) Täpselt nagu Hamletil – olla või mitte olla.

Neil asjadel ei olegi vastuseid, miks kogu maailm hommikuti üles tõuseb. Inimesed on kurnatud ja väsinud ja nad ei taha tõusta, aga ometi nad tõusevad... ja siis nad surevad. Sa oled veel elanud üsna lühikese elu, kakskümmend seitse aastat, võibolla kuuskümmend aastat veel ja siis sured.

Sa lood ise suhteid, suhted ei tule niisama aknast sisse. Sa elad, aga kuni sa seda ei tee, ei ole sa elus. Aga võimalused selleks avanevad ainult liigutades – midagi ei muutu, kui sa oma tagumiku peal siin murul istud. Kõik see võtab aga kauem aega, kui sa seda aimata võid. Üks budismi põhilisi praktikaid on heldus, nagu me sinuga oleme rääkinud – sa annad, sa annad, sa annad...

K. A.: Ma näen liikumist looduses nagu koreograafiat, nagu võtaksid kaamera ette ja jälgiksid mingit struktuuri, ja ma ei saa sellest vabaks. See lihtsalt tuleb minuga kaasa ja ma mõtlen, kas selliselt koreograafia loomine on lihtsalt jälgimine. See on täpselt see, mida klassikaline koreograafia tegelikult ei ole.

Ma lihtsalt vaatlen loodust, see on

täiesti vaimne seisund. Olen jõudnud nii kaugemale – aga kas see on absoluut? Seal ei ole mingit kontrollimehhanismi ega ühtki kindlat toetuspunkti.

P. H.: Sa vajad hõlpsat vastust, mis sulle kandikul kätte toodaks. Selle töö eesmärk on aga liigutada.

Naljakas, et elu keskne probleem on kellegagi suhestuda. Suhestuda kellegagi armastuses. Tunda armastust ja tunda, et sind armastatakse. Korruga avastad, et tahad armastades selle nimel midagi teha. Kui leiad inimese, keda armastad, tahad teda aidata, ligi pääseda tema maailmale. Ja kuni sa selle inimese leiad, imestad äkki, et tegelikult see ongi elu mõte. Armastus on ainuke asi, millel on igaviku kõla – kui keegi sind armastab, ei loe enam miski muu. Muidu tormame niisama siia-sinna ja kulutame oma niigi limiteeritud aega.

Esitad endale selliseid küsimusi sellepärast, et oled hetkel paigal, istud muru peal, päike soojendab su selga ja sul on niiviisi hea olla. Aga kell on juba palju ja me peaksime minema tegema kohvi ja midagi konkreetset ette võtma...

* * *

Muud olulist mul polegi lisada peale ühe kirjelduse tõelisest ehmatusehetkest vahetult pärast Kaspari ja Patrick Halli Vaal-galerii etenduse lõppemist: järsku märkasin, et Patrick Hall pühib rätikuga peale higi oma laubalt ka üsna tugevat vereniret. Ühtäkki olin kaamerana nõutu ja ei jõudnud imestada, kuidas küll oli võimalik, et ma isegi ei märganud, rääkimata päästikule vajutamisest, seda Patrick Halli tõelist, sisemise liigu(ta)tuse pingestatud kulminatsiooni lõppmängu selle toimumise hetkel.

Nii tõestas päris elu taas kord temale omase irooniavarjundiga, et iga liikumine on liikumine. Eriti see, mis väliselt märkamatu, kuid suure sise-
mise pingega. Ja meie elu eesmärk on märgata iga liikumist/liigutust ning püüda selle kaudu luua kaosest korda ja pakkuda loodule parandusi. Tuleb lihtsalt ärgata ellu: teha ükskord ometi silmad tõeliselt lahti ja püsida hetkes, mis on ju suurepärase, kui me kõik koos nõnda elame...

Viited ja kommentaarid:

¹ „Our intention is to affirm this life, not to bring order out of chaos, nor to suggest improvements in creation, but simply to wake up to the very life we’re living, which is so excellent once one gets one’s mind and desires out of its way and lets it act of its own accord.” John Cage. Four Statements on the Dance. Rmt. This Day... Silence. Lectures and writings. Cambridge (MA) and London: The MIT Press, 1961, lk 95. (Esmatrükk: Dance Observer, 1939). Vt ka „Where the Heart Beats: John Cage, Zen Buddhism, and the Inner Life of Artists by Maria Popova”. <http://www.brainpickings.org/index.php/2012/07/05/where-the-heart-beats-john-cage-kay-larson/>

² 1962. aastal kirjutas Cage teose „4’33’’” nr 2, tuntud ka pealkirja all „0’00’’”, „to be performed in any way by anyone” („esitamiseks ükskõik mis moel ja ükskõik kelle poolt”). Cage kommenteeris seda järgmiselt: „I’m trying to find a way to make music that does not depend on time [- -] What the piece is trying to say is that everything we do is music, or can become music through the use of microphones, so that everything I’m doing apart from what I’m saying, produces sound.” („Püüan leida viisi teha muusikat, mis ei sõltu ajast. [- -] See pala üritab öelda, et kõik, mida me teeme, on muusika või võib muutuda muusi-

kaks mikrofonide abil, nii et kõik, mida ma praegu peale rääkimise teen, tekitab heli.” Vt „Cage conversation with Lars Gunnar Bodin & Bengt Emil Johnson”. *Conversing with Cage*. Toim. Richard Kostelanetz. New York: Limelight, 1988, lk 69–70.) Vt ka *The Sounds of Silence*. John Cage and 4’33’’. Copyright © 1998, rev 2002 by Larry J Solomon. <http://solomonsmusic.net/4min33se.htm>

³ Michael Kliën, Steve Valk, Jeffrey Gormley. *Book of Recommendations: Coreography as an Aesthetics of Change*. Limerick, Ireland Daghdha Dance Company Ltd, 2008; www.daghdha.ie.

⁴ Kaspar Aus. Mõtestus – Aed armastusele vabaduses. <http://ko-reo.blogspot.com/2011/12/motestus-aed-armastusele-vabaduses.html>

⁵ Vt Richard Kostelanetz. Lahti seletatud John Cage. Rmt. John Cage (ex)plain(ed). Richard Kostelanetz, 1996 lühendatult tõlkinud Elin Sütiste. – TMK 2000, nr 3, lk 43. www.temuki.ee/arhiiv/arhiiv_vana/Muusika/2_K_marts_m2.htm

Tõlkeabi LIISI OJAMAALT

